

Първата държавна фазанария - опитът, практиката, предизвикателствата

Пътят през Североизточна България изпълва възприятия сяркия цвят на слънчоглед и аромата на прясно ожънатата пшеница, като само загатва за нейната уникалност. Може би, защото тя се крие в далечината, покрита със зелени гори. Лудогорието – приказката, която трябва да откриете сами.

Крайната ни цел – фазанарията на ДГС „Сеслав“ в гр. Кубрат, на 16 км южно от р. Дунав, заобиколена отвсякъде от красивите и необятни гори на Лудогорието. Ширналият се простор, преди векове наричан Агач денизи (Море от дървета), е останал в летописа с названието Дели орман (Луда гора). И макар че до края на XVIII в. горите са почти изцяло изсечени, работата на лесовъдите десетилетия наред не остава безплодна и сега земеделските поля са заобиколени от прекрасни, пълни с живот широколистни гори, а в редица местности са запазени вековни дъбове.

Директорът на Държавното горско стопанство инж. Тони Димитров разказва, че през 1967 г. политикът Пенчо Кубадински, известен с предпочитанията си към лова на пернат дивеч, изпраща преподавателя по ловно стопанство в Горския техникум в Батак инж. Ангел Терзиев да направи обследване за създаване на дребнодивечово стопанство. Инж. Терзиев – възпитаник на ВЛТИ, харесва местността Остър меч и решава да я устрои като ловна територия. През 1968 г. под негово ръководство започва изграждането на първата държавна фазанария, разположена между селата Сеслав и Юпер. По това време в страната са съществували фазанарии, но те са били на Българския ловно-рибарския съюз. За три години са построени съществуващите и досега сгради и инфраструктура.

Успешното фермерно производство на фазан води до създаването през 1973 г. на дребнодивечовото Държавно ловно стопанство „Сеслав“. Инж. Терзиев ръководи

Стопанството след завръщането си от Алжир – от 1977 до 1987 година. От началото на 80-те години на миналия век по линия на международния ловен туризъм (наричан по-късно организиран ловен туризъм – ОЛТ) в него започва предлагането на ловни излети на гости от чужбина. През 1990 г. то се обединява с Горското стопанство в гр. Кубрат, като запазва и разширява ловностопанската си дейност. Сега ДГС „Сеслав“, чиято административна сграда се намира в гр. Кубрат, е териториално поделение на Североизточното държавно предприятие – Габрово.

Инж. Тони Димитров, който е ръководител от 2017 г., споделя, че допреди 5 години по сградния фонд на фазанарията не е правен значителен ремонт. Сега обаче всяка година реализират поне по едно обновяване – наскоро е сменен покривът на сградата за доотглеждане на птиците, довършва се новопостроеният пункт за преработка на дивечово месо.

През 1974 – 1989 г. на територията на фазанарията са били от-

глеждани и патици зеленоглавки. През 1989 г. след появата на птичия грип е забранено да се отглеждат два вида птици на едно място заради опасността от пренасяне на болести. За да не се компрометира фазановото производство, през периода 1989 – 1990 г. фазанарията е била в карантина.

Във фазановото стопанство работят 8 човека – двама пазачи и шест работници, които се грижат за птиците – някои от почти 30 години, наследили професията от свой родител. Проблемът с липсата на работната ръка в отрасъла не е подминал и дейността на фазанарията. Служителите са в предпензионна възраст, а млади кадри – липсват. Спецификата на отглеждането на диви птици изисква продължително обучение на новопостъпилите, затова приемствеността е от голямо значение. Началникът на фазанарията Наско Атанасов, който е посветил на професията си 30 години, 5 от тях – на ръководната длъжност, е работил година и половина успоредно с предшественика си Георги

Инкубаторът за яйца и шкаф за доизлюпване

Терзиев, за да усвои особеностите на дейността.

Влюпилнята се работи с професионално италианско оборудване от 1981 г. и за него отдавна липсват резервни части. Планира се преминаване на автоматизация, като бъдат сменени командните модули, датчиците и електрониката, което би намалило нуждата от работниците наполовина. В другата фазанария на СЦДП – Габрово – на ДЛС „Дунав“ – Русе, която се намира в с. Хотанца, строена 10 г. по-късно, това вече е направено. Самите шкафове на съоръженията могат да се използват поне още 20 – 30 години. Стопанството разполага и с агрегат, който гарантира непрекъснатия достъп до електроенергия – задължителен за излюпването на фазанчетата.

Наско Атанасов разказва за пътя на отглеждането на птиците – от яйценоса, който започва от март – април до 15 май, за една партида се залагат около 1500 яйца. След дезинфекция те се слагат на 37° С в инкубаторното за 21 дена. Там на всеки час програмата променя положението на яйцата с 45 градуса. След това ги преместват в шкафовете за доизлюпване, където след 5 дена се появяват малките. Помещение с покрита камина на дърва посреща пиленцата, където те остават 21 дена на регулирана влажност и 32° С.

Във фазанарията се отглеждат два вида ловни фазани – монголски (седмореchenски) и корейски, всеки – със своите особености. Монголските са по-едри – мъжкият достига до 1.800 кг, затова

излита трудно. Корейските фазани са най-малките от Колхидската серия – максимум 1.300 килограма. След кръстоска между двата вида се появява сеславският ловен фазан, който тежи средно 1.500 кг, но също като корейския лети много бързо, което го прави атрактивен за лов. Инж. Димитров допълва,

че ловни фазани на Стопанството са участвали в две издания на състезанието за полеви изпитания на кучета птичари, което се провежда по правилата на турнира „Св. Хуберт“ – през 2020 и 2021 г., и оценката е, че изцяло наподобяват дивите. Във фазанарията те нямат съприкосновение с много хора, растат като диви и са плашливи, което установихме при опит да бъдат заснети отблизо.

Пиленцата, които заварихме – 1100 на брой, бяха излюпени преди седмица. Люпилността в стопанството е между 60 – 70 процента. Малките се хранят с фураж, който се изготвя от фирма по определена рецепта за различните възрастови групи при фазаните – до 30 дни, над 30-дневна възраст, за големи и за носачки.

На 21-я си ден фазанчетата се

Камина на дърва отоплява фазанчетата дори през лятото

преместват в друго отопляемо помещение – на територията на фазановото стопанство те са общо пет. Оттам, когато времето позволява, за една седмица биват извеждани навън и прибирани вечер. В този период фазаните могат да бъдат застрашени от различни фактори – неподходящи температури, дъжд или хищници, включително грабливи птици.

По-нататък животът им продължава на открито в заграждения с навеси за доизрастване, за да придобият инстинкт за съхранение. Пиленцата, които видяхме в тях, вече пърхаха в опит да полетят. Докато са по-малки, са повече на брой, но когато пораснат, се нуждаят от повече пространство, затова ги разреждат. Един пораснал фазан трябва да разполага с 3 – 4 м² площ за подобряване на двигателните си функции. Адаптивните дворове са с различна големина – 0.5, 1.5, 4.5 дека – като два от тях са свързани и при нужда от площ за голяма група птици се обединяват, и 6 дека. Цялата им площ общо е над 20 дека.

При нашето посещение във фазановото стопанство най-големите птици в загражденията бяха на 65 дена и тъкмо сменяха оперението си. След 20 дена мъжките вече ще са придобили пълната ярка окраска на вида, с която са известни.

Охраната на птиците е едно от най-големите предизвикателства за стопаните на фазанарията. Поставените ниски мрежи в загражденията, които на пръв поглед пречат на опитите за летене на фазаните, целят безопасността им. Причината е, че заради скоростта, с която излитат като ято, когато се изплашат, често се стига до фатални инциденти. Двама от работниците дежурят и през нощта – редица опасности застрашават живота на пернатите. Когато им е студено, се скупчват на едно място и е възможно да се задушат, което може да се случи и ако стане прекалено топло. В летните дворове се използва кльоново съоръжение (обратна тел), за

Директорът на ДГС „Сеслав“ инж. Тони Димитров (вляво) и началникът на фазанарията Наско Атанасов

да спира лисици и чакали, но се стига и до отстрел на натрапниците. След забраната за лов на мишелови броят им се е увеличил многократно и сега са 4 пъти повече от допустимото. Понякога, ако мрежата на заграждението е стара, успяват да я пробият.

Интересуваме се до каква възраст отглеждат птиците във фазанарията. Пазарът определя и това – купуват се на възраст 45, 60 или

Двумесечен мъжки фазан, който започва да сменя оперението си

Загражденията за доизрастване пазят птиците от хищници

В района фазаните могат да бъдат видени и в естествената им среда

Сеславски ловен фазан

90 дена. Клиентите – ловни сдружения, често ги вземат на ранен етап и ги доотглеждат известно време, за да ги разселят в районите на ловните дружини.

Директорът споделя, че през последните две години заради африканската чума по свинете и ограничения лов на дива свиня българските групи ловци се записват по всяко време за лов на фазани. Това е и причината птиците да не достигат. Успоредно с това цената за отглеждането им е нараснала с около 25 % заедно с поскъпването на електроенергията. Миналата година са реализирали продукцията си изцяло – продадени са всички 8200 фазана. През настоящата година са произведени 10 800, част от които са договорени, а други – продадени авансово. През октомври се открива ловът на фазани и до края на февруари догодина по план птиците трябва да бъдат реализирани. Производството им във фазанарията през последните години е било най-голямото досега, но е решено то да намалява. Въпреки многото грижи по отглеждането им Стопанството търпи загуби от производството на фазани по няколко причини. При подмяната на загражденията само мрежите и стълбовете за един летен двор струват между 50 – 60 000 лв., а трябва да се изграждат нови на десетина години, защото остаряват и гният. Продажната цена на едно фазанче е двойно по-ниска от себестойността му. Миналата година отглеждането му е струвало между 32 – 34 лв., а е продавано на 16 – 18 лв., защото такива са били цените на пазара. Сега себестойността

на птиците ще премине 40 лв., но стопаните на фазанарията няма да ги продадат на тази цена, а на най-високата, която формира пазарът.

Въпреки първоначалните финансови несъответствия по отглеждането на фазани, дейностите, съпътстващи организирания ловен туризъм, до голяма степен компенсират загубите. Минималната стойност на отстрелян фазан, продаден като ловен обект, е 10 евро – цена, определена от Цено-разписа за организирания ловен туризъм, одобрен от Министерството на земеделието. Покрай отстрела им туристите, дошли на лов за фазани, ползват и други високоплатени услуги. Така ловецът допринася за обезпечаване и покриване на себестойността на фазаните, а загубите от отглеждането им се компенсират.

Инж. Димитров споделя: „Най-хубавото е, че част от разселените птици оцеляват след лова и създават естествена популация в природата.“ В това се уверихме и ние, пътувайки през лудогорските гори.

Според директора държавата трябва да подпомага отглеждането на едър и дребен дивеч и разселването му в природата и допълва: „Без човешка намеса, популациите ще бъдат загубени.“

Горите на ДГС „Сеслав“ са отлично поддържани и с добро възобновяване. През септември Стопанството посреща първите групи с чуждестранни туристи – от Германия, Нидерландия и Франция. На територията му са обособени четири държавни ловностопански района. Ловните домове „Елен“ и „Фазан“, всеки от които с прилежащ зарибен водоем, са в много добро състояние. Стопанството се гордее с историята си, със служителите си, които се стремят да оставят в туристите, дошли на лов за дивеч, незабравими спомени, и с трофейните екземпляри – прославили го и извън пределите на страната.

Женя СТОИЛОВА
Снимки: Павел ПАВЛОВ
и архив на сп. „Гора“